

του **ΙΩΑΝΝΗ
Θ. ΜΑΖΗ***

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Κίνδυνοι και απειλές στο Γεω-Σύστημα της Ευρύτερης Μ. Ανατολής: Γεωπολιτική προβολή για την περίοδο 2007-2025

Α. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ-ΟΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο Εθνική Ασφάλεια εννοούμε την προστασία της υποστάσεως και λειτουργίας των δομών του κράτους μέσω της προστασίας και ενισχύσεως, όταν τούτο καθίσταται δυνατόν, των διαστάσεων της ισχύος του, δηλαδή της οικονομικής, δημογραφικής, πολιτικής, πολιτισμικής και αμυντικής. Από λειτουργική άποψη, όσο λιγότερες διαστάσεις ισχύος διαθέτει μια χώρα, τόσο περισσότερο ευάλωτη καθίσταται εντός ενός ραγδαίως και διαρκώς μεταβαλλόμενου διεθνούς status quo ισορροπιών ισχύος. Και αυτό διότι αναγκάζεται να καταφύγει στη σπατάλη των αποθεμάτων ισχύος που διαθέτει, είτε λόγω της υπερβολικής τους χρήσεως είτε εξ αντανακλάσεως: δηλαδή, οι δυνητικοί αντίπαλοι τελειοποιούν την τεχνική τους εστιάζοντας στο περιορισμένο φάσμα ικανοτήτων του αντιπάλου.

Κλασικό παράδειγμα είναι η Τουρκία, η οποία χρησιμοποιεί ως κύριο συνάλλαγμα ισχύος στις διεθνείς της σχέσεις α) την πολύτιμη για τις ναυτικές δυνάμεις (ΗΠΑ-Ηνωμένο Βασίλειο) γεωγραφική της θέση προσφέροντας σε αυτές τις δυνατότητες της χερσαίας αγκιστρώσεως της ναυτικής τους ισχύος, τη δημογραφική της ισχύ νοουμένη και ως μεγάλη πληθυσμιακή μάζα αλλά και ως πυραμίδα ηλικιών με υψηλότατο μέσο όρο νεαρών ηλικιών στη σύνθεση του πληθυσμού αυτού αλλά και σημαντικού μεγέ-

θους και δυνατοτήτων Ένοπλες Δυνάμεις της (βλ. και Ι. Θ. Μάζη, «Γεωπολιτική Προσέγγιση για ένα Νέο Ελληνικό Αμυντικό Δόγμα», Παπαζήσης/Geolab, Αθήνα 2006, σ.σ.: 121-122).

Στην περίπτωση της Ελλάδας, πρέπει να διακρίνουμε πέντε ειδών κινδύνους εθνικής ασφαλείας οι οποίοι δεν αφορούν με άμεσο τρόπο το αυστηρά τεχνικό σκέλος της αμύνης αλλά σφείλονται σε περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Και αυτοί είναι οι εξής:

A.1. Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι:

1. Ο βασικός κίνδυνος ο οποίος θα κληθεί να αντιμετωπίσει η χώρα στο ευρύτερο πλαίσιο των περιβαλλοντικών απειλών είναι το ζήτημα της λειψυδρίας.

A.2. Οικονομικοί κίνδυνοι:

2. Ο δεύτερος κίνδυνος ιεραρχικώς είναι το ζήτημα της ενεργειακής εξαρτήσεως της χώρας.

A.3. Κοινωνικής φύσεως κίνδυνοι:

3. Ακολουθούν τα ζητήματα της δημογραφικής υφέσεως και γήρανσης του πληθυσμού της χώρας.

4. Τα ανωτέρω ενδοσυστημικά/ενδοεθνικά ζητήματα ενισχύονται με την άνευ σοβαρού ελέγχου αντιμετώπιση του πανευρωπαϊκού φαινομένου της λαθρομεταναστεύσεως αλλά και ανε-

Ελέγκτης και άνευ προετοιμασίας των καταλλήλων υποδομών υποδοχής οικονομικών μεταναστών.

A.4. Κοινωνικοοικονομικής φύσεως κίνδυνοι

5. Τη μη ολοκλήρωση του απαιτούμενου βαθμού Περιφερειακής Αναπτύξεως και εφαρμογής καταλλήλου Δημογραφικής Πολιτικής στη Βόρεια Ζώνη (Ήπειρος-Μακεδονία-Θράκη) και στη Δυτική Αιγαϊακή Κάθετο Ζώνη (Λήμνος-Κυκλάδες-Δωδεκάνησα).

B. ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

B.1. Οι προαναφερθέντες περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, εάν δεν αντιμετωπιστούν αποτελεσματικώς και εντός της προσεχούς πενταετίας, θα πλήξουν ασφαλώς και καιρίως την οικονομία και την πρωτογενή παραγωγή, με ισχυρότατες αποσταθεροποιητικές επιδράσεις σε κοινωνικό επίπεδο αλλά και αμφισβήτηση του αστικοδημοκρατικού πλουραλιστικού πολιτεύματος, των ελευθεριών και των αξιών του.

Το ζήτημα της λειψυδρίας θα έχει σημαντικότερες γεωπολιτικές επιπτώσεις στην εθνική ασφάλεια και άμυνα και λόγω της δυσχερεστάτης καταστάσεως εις την οποίαν θα υποβληθεί ολόκληρη η Μέση Ανατολή εις το γεωπολιτικό σύστημα της οποίας περιλαμβάνεται και η Ελλάδα.

Στο υποσύστημα της Εγγύς Ανατολής, περί το έτος 2020 το Ισραήλ και η Ιορδανία θα δύνανται να καταναλώνουν κάτω των 150 κ.μ. νερού κατ' άτομο ετησίως (!), ενώ η Δυτική Όχθη και η Γάζα, κάτω των 85 κ.μ. νερού κατ' άτομο ετησίως (Βλ. Ι. Θ. Μάζης, «Γεωπολιτική των Υδάτων στη Μ. Ανατολή: Αραβικές Χώρες, Ισραήλ, Τουρκία», 1η έκδ. Τροχαλία, 1996, 2η έκδ. Παπαζήσης, Αθήνα, 2001, σ.: 45). Ήδη το 1990 η Δρ Joyce Starr, επικεφαλής της Global Water Policy and Technology Summits Initiative/ Washington υποστήριζε ότι οι δύο αυτές χώρες «έχουν ακόμη 15-20 χρόνια πριν η γεωργία τους και η ίδια η τροφική τους ασφάλεια απειληθεί». Το ένα τρίτο των υδάτων που χρησιμοποιεί το Ισραήλ προέρχεται από τη Δυτική Όχθη και σημειωτέον ότι αυτό ισοδυναμεί με το 83% των υδατίνων αποθεμάτων της Δ. Όχθης. Μόνο το 17% χρησιμοποιούν οι Παλαιστίνιοι στην κατεχόμενη αυτή περιοχή. Αντιλαμβάνεται κανείς τι θα συμβεί μετά την πιθανή ίδρυση του παλαιστινιακού κράτους, το οποίο και θα εκμεταλλεύεται την ολόπλητη των υδατίνων αποθεμάτων της Δ. Όχθης. Το Ισραήλ θα εξαρτηθεί σχεδόν απολύτως από τα ύδατα του Τίγρη και του Ευφράτη, τα οποία η Τουρκία χρησιμοποιεί ως στρατηγικό όπλο ασκήσεως πιέσεων προς τα κράτη της περιοχής ή θα αναζητήσει άλλες λύσεις, που δεν θα περιλαμβάνουν αυτού του είδους την εξάρτηση.

Αν όμως η εξάρτηση αυτή από την Τουρκία ενταθεί, είναι προφανές και η άσκηση αναλόγων πιέσεων επί του Κυπριακού Ζητήματος και των λοιπών τουρκικών διεκδικήσεων εις βάρος της χώρας μας λόγω της χρησιμοποιήσεως της ισχύος του ισραηλινού λόμπι στις ΗΠΑ από την Τουρκία. Αλυσιδωτή αντίδραση εκβιασμών με τελικό αποδέκτη την Αθήνα. Φυσικά, η κουρδική κρατογένεση θέτει προσκόμματα σε μια παρόμοια εξέλιξη. Εάν το κράτος αυτό σπληνισθεί εις τους μόνους πιθανούς δημιουργούς του, και εάν όντως αυτοί θελήσουν τη δημιουργία του, το Ισραήλ παύει να έχει οποιαδήποτε εξάρτηση υδατίνων πόρων από την Τουρκία και προμηθεύεται άφθονο νερό μέσω Ιορδανίας η οποία, και αυτή με τη σειρά της, θα απολαύσει του ζωτικού αυτού αγαθού άνευ τουρκικών πιέσεων και υποχρεωτικών ανταλλαγμάτων. Η χώρα μας θα πρέπει να είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει και τα δύο ενδεχόμενα.

Ο πρωθυπουργός της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν (επάνω) και ο υπουργός Εξωτερικών Εβρουτλάχ Γκιουλ (κάτω). Η πολιτική αστάθεια στην Τουρκία αποτελεί, εύλογα, σημείο προβληματισμού για την Ελλάδα. Ένα μόνο από τα αρνητικά ενδεχόμενα είναι η πιθανή απόφαση των στρατηγών για την εξαγωγή της εντάσεως στο Αιγαίο, με σκοπό να επιτύχουν την «εσωτερική εθνική συσπείρωση». Το «πρόβλημα Τουρκία» για την Ελλάδα, ωστόσο, έχει πολύ περισσότερες πτυχές που χρήζουν διαρκούς παρακολούθησης και ανάλυσης.

B.2. Οι κοινωνικές και κοινωνικοοικονομικές φύσεως κίνδυνοι μπορούν να πλήξουν το εθνικό πολιτισμικό οικοδόμημα σε όλες του τις πτυχές: παιδεία, κοινή αντίληψη εθνικού σφέλους και ζημίας και συνεπώς βαθεία κρίση των εθνικών αντιλήψεων περί ασφαλείας και αμύνης.

Πρέπει απαραίτητως να προστατευτεί ο ελλαδικός χώρος από την εισαγωγή πάσης φύσεως εθνοτικοπολιτισμικών διενέξεων και γεωπολιτισμικών αντιμαχιών, δυναμένων να κλιμακωθούν σε ευθείες και άμεσες απειλές κατά της εθνικής ασφαλείας.

Πρέπει να αποφευχθεί, συνεπώς, ο σχηματισμός «παράλληλων κοινωνιών» (γκετοποίηση) στο πλαίσιο του ελληνικού

Ανθρώπινη αλυσίδα «προστατεύει» τις ιρανικές πυρηνικές εγκαταστάσεις στο Ισφαχάν (επάνω) και ο πρόεδρος του Ιράν Μαχμούτ Αχμαντινεζάντ (κάτω). Οι εξελίξεις στο ζήτημα των πυρηνικών φιλοδοξιών της Τεχεράνης προβληματίζουν αναπόφευκτα την Ελλάδα, ενώ ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι σχέσεις της Τεχεράνης με την Άγκυρα και τη Δαμασκό, πέραν της ευρύτερης δραστηριοποίησης του θεοκρατικού καθεστώτος στα θέατρα συγκρούσεων της Μέσης Ανατολής.

εθνικού κοινωνικού σχηματισμού, που θα έχει ως συνέπεια τη διάρρηξη του κοινωνικού ιστού, την ανατροπή συγκεκριμένων, όσο και κρίσιμων για την εθνική ασφάλεια, δημογραφικών ισορροπιών και την εμφάνιση, μακροπροθέσμως, εσωτερικών εθνοπολιτισμικών διενέξεων.

Η άμεση δημιουργία εκπαιδευτικών και κοινωνικών υποδομών και νομικών πλεγμάτων ικανών να καλύψουν τις ανάγκες κοινωνικής εντάξεως των εισερχομένων οικονομικών μεταναστών είναι το ζήτημα που θα απασχολήσει την χώρα για την προσεχή εικοσαετία και πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι δεν αποτελεί απλώς θέμα ανθρωπισμού και διαπολιτισμικής συνυπάρξεως αλλά και θέμα υψίστης εθνικής ασφαλείας.

Η κρατική πρόνοια για την ισόρροπη κοινωνικοχωρική κατανομή των νέων αυτών μελών του ελληνικού εθνικού κοινωνικού σχηματισμού πρέπει να αποτελέσει επίσης ύψιστο καθήκον των αρχών του ελληνικού, συντεταγμένου, κράτους.

B.2.1. Το αρνητικό «παράγωγο» μιας ανεπιτυχούς εθνικής πολιτικής κοινωνικοπολιτικής εντάξεως του εισερχομένου ανθρωπίνου δυναμικού, είναι η δυνατότητα δημιουργίας εστιών α) «ψυχρών» και β) «θερμών» ασύμμετρων απειλών στο ελληνικό έδαφος. Ως «ψυχρές» απειλές ορίζω εκείνες που αφορούν στην πάσης φύσεως εγκληματική δραστηριότητα, οργανωμένη ή μη, και για το τμήμα τους το οποίο πλήττει την κοινωνική συγκρότηση και εξέλιξη (διαφθορά, μαύρο χρήμα, λαθρεμπόριο όπλων, ανθρωπίνων οργάνων, ναρκωτικών, λευκής σαρκός κ.τ.λ.). Ως «θερμές» ορίζω εκείνες οι οποίες καταφεύγουν στην ασύμμετρη χρήση παραστρατιωτικής οργανωμένης ισχύος. Τις «θερμές» εστιές διαχωρίζω επίσης δε δύο σκέλη: α.1.) τις ενδογενείς και α.2.) τις εξωγενείς. Οι πρώτες προέρχονται από πυρήνες δημιουργούμενους από Έλληνες πολίτες και έχουν ως στόχο την ανατροπή του ισχύοντος πολιτικού και οικονομικού status quo, ενώ οι δεύτερες, ανεξαρτήτως της εθνικότητας των μελών τους και της ιδεολογικής ταυτότητος την οποία προβάλλουν, κινούνται από εξωτερικούς πόλους ισχύος που επιδιώκουν στρατηγικό όφελος στην περιοχή (π.χ. διεθνές ισλαμιστικό κίνημα). Η πιθανότητα αυτή αυξάνεται από την ταχέως μεταβαλλόμενη γεωστρατηγικής και γεωπολιτικής περιοχή της ευρύτερης Μέσης Ανατολής και της γεωγραφικής θέσεως της χώρας μας.

B.3. Ο οικονομικής φύσεως κίνδυνος που εντοπίζεται στο ζήτημα της ενεργειακής εξαρτήσεως της χώρας δεν μπορεί να παραβλεφθεί επί μακρόν. Και εκεί, η πολύπλευρη ενεργειακή πολιτική της χώρας είναι απολύτως αναγκαία. Αυτή όμως η καθαρώς πολιτική διάσταση δεν επαρκεί. Τα αποθέματα υδρογονανθράκων μέχρι το 2040 θα καταστούν σπάνια και υπερβαλλόντως ακριβά. Η μόνη διαφαινόμενη λύση –και κατά τα γαλλικά πρότυπα– είναι η πυρηνική ενέργεια και πρέπει να αντιμετωπιστεί σοβαρά με εθνική διακομματική συμφωνία. Το επιχείρημα «περί Τουρκίας» δεν είναι αρκετά πειστικό διότι η γείτων έχει ήδη προβλέψει για το έτος 2010 παραγωγή πυρηνικής ενεργείας ύψους 3,66 Εκατ. Τόνων Ισοδυνάμου Πετρελαίου (Μτοε) και για το 2020 παραγωγή 16,46 Μτοε. Έχει ιδιαίτερος μεγάλη σημασία να παρατηρηθεί ότι για το έτος 2020 η συνολική παραγωγή ενεργείας στη γείτονα προβλέπεται να εγγίσει τα 70.24 Μτοε. Δηλαδή για το 2020 η Τουρκία προβλέπει να παράγει το 25% της συνολικής παραγομένης ενεργείας της, από πυρηνική σκάση. Για το σχεδιασμό αυτόν, όμως, δεν έλαβε την άδεια της Ελλάδος, εξ όσον τουλάχιστον γνωρίζουμε!

Με δεδομένες τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις οι οποίες εί-

ναι ορατές διά γυμνού οφθαλμού, στη Μ. Ανατολή πρέπει να αναφερθούμε και πάλι στα σενάρια περί κουργικής κρατογενέσεως, και μάλιστα αυτή τη φορά μόνο ενός μικρού Ιρακινού Κουρδιστάν το οποίο θα περιλαμβάνει το Κιρκούκ κατόπιν του προβλεπομένου από το Ιρακινό Σύνταγμα, του Ιανουαρίου του 2005, δημοψηφίσματος (σ.σ.: το οποίο προσπαθούν να αποτρέψουν οι Τούρκοι στρατηγού διά των πανταχόθεν, εσχάτως, εκτοξευομένων απειλών τους). Σε μια τέτοια περίπτωση, τα εξαιρετικής ποιότητας –και κόστους εξορύξεως ενός δολαρίου ΗΠΑ (!)– πετρέλαια του Κιρκούκ (Light Kirkuk) και της Μοσούλης θα δύνανται να διοχετεύονται μέσω του ισραηλινού λιμένος της Χάιφα στον υπόλοιπο βιομηχανικό κόσμο. Και βεβαίως να τροφοδοτούν και το Ισραήλ αλλά και την Ιορδανία. Μια ανάλογη εξέλιξη ελαφρύνει σημαντικά τις τουρκικές πιέσεις επί της Ελλάδος, αφαιρώντας από την Άγκυρα τη χρήση του «ισραηλινού μέσου». Συμπερασματικώς, δυνάμεθα να παρατηρήσουμε ότι για συγκεκριμένους, και όχι συναισθηματικούς λόγους οι πάσης φύσεως κουργικές κρατογενέσεις, πέραν της διεθνοδικαϊκής –και συνεπώς, ηθικής– διαστάσεώς τους, εξυπηρετούν την οραλότητα στην περιοχή (σ.σ.: βλ. και σχετικές δηλώσεις Μαρτίου 2007 του στρατηγού Εβρέν, π. Α/ΓΕΕΘΑ και ηγέτη του πραξικοπήματος της 12ης Σεπτεμβρίου 1980 κατά το οποίο και λειτούργησε ως αρχηγός του τουρκικού κράτους. Μετά από την παραμονή του για δύο χρόνια στην ηγεσία της τουρκικής στρατιωτικής κυβερνήσεως και την ψήφιση νέου Συντάγματος διά δημοψηφίσματος ο Κενάν Εβρέν κατέστη ο 7ος Πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας το 1982. Απεχώρησε την 9η Νοεμβρίου 1989 και τον διεδέχθη ο Τουργκούτ Οζάλ), ανατρέποντας διαφαινόμενες και θεωρητικώς υποστηριζόμενες, νεοθωμανικές επιδιώξεις της γείτονος και δρομολογώντας ευρωπαϊκού τύπου εξελίξεις για την Άγκυρα.

Γ. ΑΠΕΙΛΕΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Στην τάξη των «απειλών» εντάσσονται οι γεωπολιτικές εκείνες δυναμικές οι οποίες δύνανται να δημιουργήσουν γεωστρατηγικές κρίσεις «θερμών» χαρακτηριστικών. Άρα, σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, θα πρέπει να περιγραφούν κατόπιν γεωπολιτικής αναλύσεως της υπό διαμόρφωσιν ρευστής καταστάσεως, κυρίως στο σύστημα της ευρύτερης Μέσης Ανατολής το οποίο ευρίσκεται υπό καθεστώσ πλήρους διαμορφώσεως.

Η παρουσιάσή τους, λοιπόν, θα βασιστεί σε δύο σκέλη: α) τη γεωπολιτική ανάλυση των δυναμικών του συστήματος per se και β) τη γεωστρατηγική ανάλυση, η οποία καθορίζεται και νοηματοδοτείται από τις εκάστοτε εθνικές οπτικές και βουλήσεις τροποποιήσεως του προκύψαντος γεωπολιτικού προτύπου.

Γ.1. Γεωπολιτική ανάλυση του Συστήματος Ευρύτερης Μέσης Ανατολής

Γ.1.1. Δομή κομβικών σημείων ασταθείας του Συστήματος της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής.

Γ.1.2. Κομβικά σημεία ασταθείας.

Τα κομβικά σημεία του Υποσυστήματος ιεραρχούνται σε τρία επίπεδα:

α) σημεία «Υψηλού Βαθμού Ασταθείας», όπου εντοπίζονται τρεις κρατικοί δρώντες, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Ιράν και η δυναμική ασταθείας του Παλαιστινιακού και του Κουρδικού Ζητήματος

β) σημεία «Μέσου Βαθμού Ασταθείας», όπου εντοπίζονται οι

κρατικοί δρώντες της Συρίας και του Λιβάνου και γ) σημεία «Χαμηλού Βαθμού Ασταθείας», όπου εντοπίζονται οι κρατικοί δρώντες της Τουρκίας και του Πακιστάν.

Γ.1.3. Δυνάμεις Ασταθείας

Οι Δυνάμεις Ασταθείας οι οποίες επηρεάζουν τα ανωτέρω γεωσυστήματα των κρατικών δρώντων είναι δύο (2) ειδών:

α) Κλιματο-περιβαλλοντικές και φυσικών πόρων και β) πολιτικές. Στις πρώτες περιλαμβάνεται κατεξοχήν το ζήτημα των υδάτων και των υδρογονανθράκων του εκάστοτε Γεωσυστήματος κρατικών δρώντων και στις δεύτερες, το Ισλαμιστικό Κίνημα.

Η συσχέτιση των δύο αυτών δυνάμεων είναι απόλυτη και άμεση.

Γ.1.4. Γεωμετρία δράσεως περιβαλλοντικών και φυσικών Δυνάμεων Ασταθείας.

Η γεωμετρία δράσεως των περιβαλλοντικών δυνάμεων διευθετείται στους εξής άξονες:

Παρά τις προσδοκίες, η σταθεροποίηση του Ιράκ και η διατήρηση της ακεραιότητάς του στο πλαίσιο των σημερινών συνόρων παραμένει προβληματική, αν όχι ανέφικτη. Η παράταση της αστάθειας θα συνεχίσει να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην εκτεταμένη Μέση Ανατολή, από τη Βόρεια Αφρική μέχρι το Πακιστάν.

Η ενδεχόμενη ανατροπή του καθεστώτος του στρατηγού Περβέζ Μουσάραφ στο Πακιστάν από τους Ισλαμιστές, αποτελεί εφιαλτικό σενάριο, δεδομένου ότι η χώρα διαθέτει πυρηνικό οπλοστάσιο. Στη φωτογραφία, στιγμιότυπο από τη συνάντηση του Μουσάραφ με τον απερχόμενο αρχηγό των αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων, στρατηγό των Πεζοναυτών, Πίτερ Πέις.

i) Στον άξονα «Υδρογονανθράκων-Υδάτων-Υδρογονανθράκων»: Κασπίας-Λεκάνης Τίγρη και Ευφράτη-Ιράκ. Ο άξονας αυτός χαρακτηρίζεται από υψηλή αστάθεια λόγω των γεωπολιτικών χαρακτηριστικών των συνιστώντων μερών του, τα οποία περιλαμβάνουν τη ρευστή γεωπολιτική περιοχή της Κασπίας, λόγω των ιρανικών και ρωσικών επιρροών και πιέσεων, τη ρευστή περιοχή της Ανατολίας λόγω του Κουρδικού Ζητήματος και την υψηλής γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής ρευστότητας περιοχή του Ιράκ.

ii) Στον άξονα «Υδάτων-Υδάτων»: Τουρκίας-Συρίας-Λιβάνου-Ισραήλ, ο οποίος περιλαμβάνει και πάλι την υδατολεκάνη του Τίγρη και του Ευφράτη, όπου διαβίει κουρδικό εθνικό στοιχείο της τάξεως του 80-100% επί του εντοπίου πληθυσμού, την ασταθή ενδιάμεση περιοχή Συρίας και Λιβάνου και την επίσης ασταθή περιοχή –λόγω του Παλαιστινιακού Ζητήματος και του σιιτικού κινήματος του Λιβάνου– του διπλού Λιβάνου-Ισραήλ. Ο άξονας αυτός, ιδιαίτερα στο μέρος του που αφορά το τμήμα: «Υδατα Τουρκίας-Αποκλειστική Υδροδότηση Ισραήλ» παρουσιάζει ιδιαίτερη στρατηγική σπουδαιότητα και για την Αθήνα λόγω της δυνατότητας χειραγωγήσεως της ισραηλινής οικονομίας και πολιτικής από εξωισραηλινά κέντρα.

iii) Του άξονος «Υδρογονανθράκων-Σχεδιαζομένων Αγωγών Διελεύσεως Υδρογονανθράκων-Αγορών»: Καζακστάν-Τουρκμενιστάν-Αφγανιστάν-Πακιστάν-Ινδικός Ωκεανός. Πρόκειται για άξονα Υψηλής Ασταθείας λόγω του ισχυροποιηθέντος αφγανικού Ισλαμιστικού Κινήματος αλλά και του ολοένα ισχυροποιούμενου αναλόγου κινήματος στα εδάφη του Πακιστάν.

Γ.1.5. Γεωμετρία Δράσεως Πολιτικών Δυνάμεων Ασταθείας

Η γεωμετρία δράσεως των πολιτικών δυνάμεων διευθετείται στους εξής άξονες:

i) Στον άξονα Ιράν-Τουρκία-Ιράκ-Συρία-Λίβανος. Ο άξονας

αυτός παρουσιάζει ως νέο σημαντικό χαρακτηριστικό τη σοβαρή πολιτική ρευστότητα στην Τουρκία σε συνδυασμό με τους νέους ισλαμορρεπείς γεωστρατηγικούς της προσανατολισμούς (βλ. τις σχετικές θεωρίες του συμβούλου του πρωθυπουργού Ερντογάν, επί θεμάτων εξωτερικής πολιτικής, του καθηγητού κ. Αχμέτ Νταβούτογλου). Επίσης, χαρακτηρίζεται και από την αρνητική προς την Ουάσιγκτον γεωστρατηγική συμπεριφορά της Άγκυρας –στις περιπτώσεις της αγγλοαμερικανικής επεμβάσεως στο Ιράκ (2003) και τον πρόσφατο πόλεμο Ισραήλ-Χεζμπολάχ– η οποία δυσαρέστησε την Ουάσιγκτον αλλά και την Ιερουσαλήμ. Πιθανή ενίσχυση του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) με την εκλογή του κ. Ερντογάν στην προεδρία της Τουρκικής Δημοκρατίας οδηγεί σε δύο υποθέσεις:

α) στην πιθανή πολιτική εκτροπή, «τη φροντίδα» των τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων. Στην περίπτωση αυτή, οι εσωτερικές επιπτώσεις στη γείτονα δεν είναι εύκολο –ίσως ούτε και ευχάριστο– να προβλεφθούν. Και αυτό διότι οι γειτονικές χώρες, «εξαγωγείς ισλαμιστικού κινήματος», ίσως εξεύρουν πρόσφορο πεδίο αλιεύσεως και στρατολογήσεως οπαδών για την επέκταση του ισλαμιστικού κινήματος στο εσωτερικό της Τουρκίας. Κάτι ανάλογο δεν θα αφήσει ανεπηρέαστο και το κουρδικό αυτονομιστικό κίνημα, το οποίο θα γιγαντωθεί, εκμεταλλεόμενο την απασχόληση των τουρκικών μηχανισμών ασφαλείας με την ισλαμική, αλλά και τη λαϊκή, αντίδραση. Άρα, η αποσταθεροποίηση στην περιοχή αυτή εμφανίζεται ιδιαζόντως πιθανή. Σε ανάλογη περίπτωση, η εξαγωγή εντάσεως προς το Αιγαίο από πλευράς Τούρκων στρατηγών, με σκοπό την «εσωτερική εθνική συσπείρωση» είναι επίσης δυνατή και πρέπει να αποτελεί ενδεχόμενο σενάριο για την ελληνική εξωτερική πολιτική και άμυνα, και

β) στην ενίσχυση των συνεργασιών Τουρκίας-Ιράν-Συρίας κατά τις προτροπές του κ. Νταβούτογλου υπό το κράτος του «κοινού κινδύνου» του κουρδικού αυτονομιστικού κινήματος ο οποίος και σηματοδοτεί τις αντιλήψεις περί εθνικής ασφαλείας και των τριών αυτών κρατών. Αυτή η αντίληψη όμως ωθεί την Άγκυρα προς κατευθύνσεις που δεν ευρίσκουν σύμφωνη την Ουάσιγκτον και το NATO. Δημιουργούνται με τον τρόπο αυτό δύο «κενά στρατηγικής εμπιστοσύνης» στην νοτιοανατολική πτέρυγα του NATO τα οποία, μονοσημάντως πλέον, οφείλει να καλύψει η χώρα μας άνευ χρονοτριβής.

Το πρώτο αφορά αμέσως τις NATO-αμερικανο-τουρκικές σχέσεις και το δεύτερο, τις σχέσεις Τουρκίας-Ισραήλ. Το δεύτερο αυτό κενό πρέπει να καλυφθεί αποτελεσματικά και ταχέως από την Αθήνα για λόγους που άπτονται πρωτίστως της υποθέσεως της αξιορρεπούς επιλύσεως του Κυπριακού Ζητήματος προς όφελος και των δύο κοινοτήτων της Μεγαλονήσου, αλλά και των δυνατοτήτων βελτιώσεως της ελληνοαμερικανοϊσραηλινής στρατηγικής συνεργασίας.

ii) Ο άξονας Αφγανιστάν-Πακιστάν ο οποίος χαρακτηρίζεται από την ανατρεπτική δραστηριότητα του Διεθνούς Ισλαμιστι-

κού Κινήματος και από το γεγονός ότι το Πακιστάν διαθέτει πυρηνικά όπλα. Μια πιθανή αποσταθεροποίηση του Περβέζ Μουσάραφ θα φέρει στην εξουσία ισλαμιστικό θεοκρατικό καθεστώς εξοπλισμένο με πυρηνικά όπλα. Και, ως γνωστόν, ο Μουσάραφ και το καθεστώς του δέχονται ισχυρότατες πιέσεις από εθνοτικοθηρσκευτικές ομάδες ισλαμιστικών κατευθύνσεων, και ιδιαιτέρως από τον τριμπαλικό σχηματισμό των Παστούν.

Μια τέτοια κατάληξη θα ενισχύσει ένα στρατοκρατικό καθεστώς στην Άγκυρα, εάν υπάρχει κάτι ανάλογο και δεν έχει αντικατασταθεί από φιλοϊσλαμιστική διακυβέρνηση νεοοθωμανικού προσανατολισμού, και θα τη μετατρέψει σε ισχυρή πυρηνική δύναμη, με σκοπό να λειτουργήσει ως ανάχωμα του δυτικού κόσμου έναντι ενός πυρηνικώς εξοπλισθέντος ισλαμιστικού κράτους το οποίο μαζί με το Ιράν θα αναγορευθούν σε απολύτους κυριάρχους της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, των ενεργειακών διαδρόμων της, αλλά και –κυρίως– των ενεργειακών της αποθεμάτων. Η εξέλιξη αυτή θα είναι άκρως δυσμενής για την χώρα, εάν δεν έχει φροντίσει να βελτιώσει σε όλα τα επίπεδα τις σχέσεις της με το Ισραήλ, το οποίο, όπως φαίνεται, απομακρύνεται «σήμερα», και ίσως όχι «αύριο», από τη σύγχρονη νέοοθωμανίζουσα Τουρκία και αναζητά ασφαλέστερα ερείσματα και το αντίστοιχο στρατηγικό βάθος (Strategic Depth), για την επιβίωση και την ασφάλειά του.

Επίσης, η χώρα μας θα πρέπει να αναλάβει τάχιιστα σημαντικές πρωτοβουλίες στο Μεσογειακό Διάλογο του NATO, πράγμα που η σημερινή ηγεσία του ΥΕΘΑ και του ΓΕΕΘΑ αποδεικνύει ότι έχει πλήρως αντιληφθεί, αλλά και να δημιουργήσει πολιτικές για ευρωμεσογειακές πρωτοβουλίες ασφαλείας στη Ν/Α

Μεσόγειο στις οποίες, πάση θυσία οφείλει να πρωτοστατεί.

iii) Ο σιιτικός άξονας Ιράν-Λίβανος-Νότιο Ιράκ-Σαουδαραβική Χερσόνησος (Αραβοπερσικός Κόλπος). Ο συγκεκριμένος άξων θα αποτελέσει το μόνιμο άξονα εξελίξεων αλλά και πιθανών αποσταθεροποιήσεων στην περιοχή της ευρύτερης Μέσης Ανατολής με δυνατές επιπτώσεις στην ασφάλεια και τις γεωστρατηγικές ισορροπίες στην Ανατολική και Ν/Α Μεσόγειο, άρα αφορούσες ευθέως και τη χώρα μας. Είναι σκόπιμο άλλωστε να εξετάσουμε και τις σχετικές αντιλήψεις του διπλόλου της «ειδικής σχέσεως» Λονδίνου-Ουάσιγκτον αναφορικώς με τις διαμορφούμενες γεωστρατηγικές ισορροπίες και απειλές στην περιοχή της ευρύτερης Μέσης Ανατολής. Ας παρουσιάσουμε λοιπόν εν κατακλείδι, τις τέσσερις πτυχές των προφανών ενδιαφερόντων του διπλόλου αυτού:

1) Η πρώτη, και θεμελιώδης, πτυχή αφορά στον κατακερματισμό του συμπλόκου ισχύος του Σιιτικού Συστήματος στη Μέση Ανατολή (Νότιο Ιράκ-Παλαιστίνη/Χαμάς-Λίβανος/Χεζμπολάχ-Τεχεράνη και Συρία ως συνεργαζόμενος αντιαμερικανικός πόλος) και φυσικά δεν εξαντλείται μόνο σε ζητήματα «θερμής ασφαλείας» και «τρομοκρατίας».

2) Η δεύτερη πτυχή είναι αυτή, της «ελεγχόμενης» από την

Η περιπέτεια της Δύσης στο Ιράκ θα χαρακτηρίσει τις γεωστρατηγικές ανακατατάξεις της προσεχούς εικοσαετίας, είτε αυτές αφορούν την οικονομία είτε την ασφάλεια είτε την άμυνα της Ελλάδας. Η εθνική μας εξωτερική πολιτική πρέπει να είναι ικανή να αναγνώσει και να αξιοποιήσει όλες τις δυνατές ευκαιρίες και προκλήσεις που προκύπτουν, να διαφυλάξει τα συμφέροντά της και να καταστεί ο πλέον φερέγγυος παραγωγός ασφαλείας και ειρήνης στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

«ειδική σχέση» τροφοδοσίας της Κίνας με φυσικό αέριο και πετρέλαιο ιρακινής και ιρακινής προελεύσεως, πράγμα που εάν δεν συμβεί, μετατρέπει το Πεκίνο σε ισχυρότατο νέο πόλο διεθνούς ισχύος, ο οποίος, σε συνεργασία με τη Μόσχα αλλά και την Τεχεράνη, καταλύουν εις το διηνεκές τον ηγεμονικό μονοπολισμό των ΗΠΑ και αντιστρέφουν την καμπύλη της αναπτυξιακής και τεχνολογικής προόδου προς όφελός τους και εις βάρος των κοινωνικοπολιτικών κεκτημένων ισχύος της Ουάσιγκτον σε εσωτερικό και διεθνές επίπεδο.

3) Η τρίτη, κατά σειράν, πτυχή αφορά στην προστασία των πετρομοναρχιών του Περσικού Κόλπου από πιθανή σιιτική ανατροπή, και βεβαίως την αποτροπή του προσπορισμού των κοιτασμάτων των πετρομοναρχιών αυτών από τους «προβολείς ισχύος» του προαναφερθέντος Σιιτικού Συστήματος. Ένα ανάλογο ενδεχόμενο θα συμβάλει στην ταχύτατη μετατροπή του σιιτικού παράγοντος σε νέο πόλο διεθνούς ισχύος αλλά και διεθνούς ηγεμονίας.

4) Η τέταρτη και περισσότερο εφιαλτική πτυχή διά την οποίαν όμως ουδείς ομιλεί και οι απανταχού διεθνείς παράγοντες και στρατηγικοί αναλυτές «την τοποθετούν κάτω από το χαλί» συνίσταται στην ανατροπή του καθεστώτος του Μουσάραφ στο Πακιστάν. Τονίζω: στο πυρηνικώς εξοπλισμένο και ισλαμιστικές δονούμενο Πακιστάν του στρατηγού Μουσάραφ...

Σε αυτό το υψηλότερο επιπέδου γεωστρατηγικό παίγνιο, ουδείς στη Δύση δύναται να εύχεται την κατάρρευση του σιιτικού συμπλόκου με τα συνακόλουθά του. Και βεβαίως εδώ εντοπίζεται η βαρύνουσα και σχολαστική μελέτη σημαντικών think tanks γεωστρατηγικού σχεδιασμού της Ουάσιγκτον και της Ιερουσαλήμ σχετικώς: με την ενίσχυση του σεκουλαριστικού χαρακτήρος του τουρκικού κράτους και τη δημιουργία ενός επίσης σεκουλαριστικού (κοσμικολαϊκού) κουρδικού κράτους το οποίο θα ελέγχει τα ύδατα της Μέσης Ανατολής (Τίγρης και Ευφράτης), τις διαδρομές των κασπιανών πετρελαίων (υπάρχων αγωγός Μπακού-Τσεϊχάν) τα κοιτάσματα και τις διαδρομές των ιρακινών πετρελαίων είτε μέσω Τουρκίας (υπάρχων αγωγός Κιρκούκ-Μοσούλη-Γιουμουρταλί) είτε μέσω Ισραήλ (δυναμικός αγωγός Μοσούλη-Κιρκούκ-Ιορδανία-Χάιφα).

Σε ένα ανάλογο με το ως άνω περιγραφέν πλαίσιο, η μη τριχοτόμηση του Ιράκ θα δημιουργήσει σαφώς όλες εκείνες τις προϋποθέσεις για την πολιτική επικράτηση του κυριάρχου, εθνοθρησκευτικής, σιιτικού στοιχείου και θα λειτουργήσει ως προβολείς ισχύος της Τεχεράνης στην περιοχή του Αραβοπερσικού Κόλπου με τη γνωστή γεωστρατηγική σημασία του, αλλά επίσης και στον Λίβανο. Η εξέλιξη αυτή θα δημιουργήσει μέγα κενό στρατηγικής ασφαλείας για το Ισραήλ, το οποίο μοιραίως θα επιδιώξει να προωθήσει τη δημιουργία ανεξαρτήτου Κουρδιστάν ως γεωστρατηγικό αντίβαρο, έρεισμα στρατηγικού βάθους και μοχλό δυναμικών πιέσεων προς το Ιράν αλλά, εάν χρειάζεται, και προς τη Συρία ή και την Τουρκία. Προς την τελευταία, μόνο στην περίπτωση κατά την οποία έχοντας επικρατήσει νεοσθωμανική αντίληψη σε κυβερνητικό επίπεδο, ασκεί στρατηγικές με το Ιράν και τη Συρία σε βαθμό που αυτές να απειλούν την ισραηλινή εθνική ασφάλεια και υπόσταση. Και σε μια ανάλογη περίπτωση, η Ελλάδα πολλά μπορεί να προσφέρει αλλά και να απολαύσει, από μια στρατηγική σύμπραξη με την Ιερουσαλήμ για την εδραίωση της ειρήνης και της ασφαλείας στην περιοχή.

Σε περίπτωση όμως τριχοτομήσεως του Ιράκ, η ισραηλινή και αμερικανική πολιτική δεν θα αλλάξει επί της ουσίας. Και αυτό διότι ένα νέο μεγάλο Κουρδιστάν θα έχει τα εξής σημαντικότερα γεωστρατηγικά χαρακτηριστικά για το δίπολο «Ειδικής Σχέσεως» (σ.σ.: Ουάσιγκτον-Λονδίνου)-Ισραήλ:

- 1) Δεν ανήκει στον αραβικό κόσμο
- 2) Θα είναι φίλα προσκείμενο προς τις ΗΠΑ
- 3) Θα εξασφαλίζει στα εδάφη της τα σημαντικότερα στρατηγικά αποθέματα για το υποσύστημα της Μέσης Ανατολής (ύδατα και υδρογονάνθρακες)
- 4) Θα ελέγχει τις στρατηγικές οδούς των κασπιανών αποθεμάτων προς την Ανατολική Μεσόγειο
- 5) Δεν απειλεί το Ισραήλ, αλλά δύναται να αποτελέσει προπύργιο της ασφαλείας και της επιβιώσεώς του με αγγλοαμερικανική σύμπραξη
- 6) Θα είναι σε θέση να δημιουργήσει εκείνες τις προϋποθέσεις που μπορούν να απειλήσουν, εάν χρειασθεί, με αποσταθεροποίηση εκθρικά καθεστώτα στο ίδιο υποσύστημα (Συρία, Ιράν) και
- 7) Θα αποτελέσει στρατιωτική βάση των ΗΠΑ προστασίας των πετρελαϊκών αποθεμάτων της Κασπίας και της Μ. Ανατολής, για τον προσεχή και τον παρόντα αιώνα.

Δ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανωτέρω γεωπολιτική και γεωστρατηγική ανάλυση του πλέγματος των κινδύνων και των απειλών στο γεωσύστημα των κρατικών δρώντων της ευρύτερης Μέσης Ανατολής έγινε αισθητή και σαφής η σπουδαιότητα της ιρακινής επιχειρήσεως του 2003 και οι πιθανές τροπές –ή εκτροπές της– για τη χώρα μας. Πρέπει, λοιπόν συνοψίζοντας, να επεξηγήσουμε το νόημα της όλης αυτής περιπέτειας της Δύσεως (ΗΠΑ-Αγγλίας-Ισραήλ και Ε.Ε.) στο Ιράκ. Και μάλιστα στην παρούσα συγκυρία στην οποία η υπόθεση εισέρχεται στην πλέον κρίσιμη φάση της και εμφανώς θα χαρακτηρίσει τις γεωστρατηγικές ανακατατάξεις της προσεχούς εικοσαετίας. Είτε αυτές αφορούν την οικονομία είτε την ασφάλεια είτε την άμυνα της χώρας. Και αυτό διότι η εθνική μας εξωτερική πολιτική πρέπει να είναι ικανή να αναγνώσει και να αξιοποιήσει όλες τις δυνατές ευκαιρίες και προκλήσεις που προκύπτουν, αλλά και θα προκύψουν εις την προσεχή εικοσαετία, ώστε να διαφυλάξει τα συμφέροντά της και συνεπώς να καταστεί ο πλέον φερέγγυος παραγωγός ασφαλείας και ειρήνης στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Εκρίθη λοιπόν ως αναγκαία η κατανόηση των ενδιαφερόντων των πόλων διεθνούς ισχύος που έδρασαν στην περίπτωση του Ιράκ αλλά οι διαθλάσεις των ενδιαφερόντων αυτών στα εθνικά συμφέροντα των κρατικών δρώντων στην περιοχή μας. Και βεβαίως, ο σημαντικότερος πόλος ισχύος, του οποίου η δραστηριότητα υπήρξε καθοριστική στην όλη αυτή επέμβαση, είναι το δίπολο της «ειδικής σχέσεως» Ουάσιγκτον-Λονδίνου. Σε κάθε περίπτωση, δε θα πρέπει να λησμονούμε πως το Κουρδικό Ζήτημα είναι σοβαρός αποσταθεροποιητικός παράγων.

Αυτές οι πιθανές εξελίξεις αξιολογείται ότι θα επιλύσουν την επί μακρόν μη διευθετηθείσα διεθνοδικαϊκή εκκρεμότητα των δικαιωμάτων αυτοδιαθέσεως του κουρδικού έθνους κατά τα πρότυπα της πΓΔΜ, της Βοσνίας, της Κροατίας, του Μαυροβουνίου και του Κοσσυφοπεδίου. Επίσης, οι ίδιοι αναλυτές θεωρούν ότι θα διευθετηθούν επίσης οριστικά και τα ζητήματα της ασφαλείας του κράτους του Ισραήλ αλλά και της δημιουργίας βιώσιμου και ελευ-

θέρου παλαιστινιακού κράτους, δημιουργώντας μακρά περίοδο ειρήνης, ευημερίας και σταθερότητας στην ευρύτερη Μέση Ανατολή. Και η ευρύτερη Μέση Ανατολή είναι εκείνη η οποία αποτελεί το επίκεντρο του «Τομέα Ασταθείας/Secteur Sensible» της ψυχροπολεμικής δεκαετίας του 1980, ο οποίος σήμερα εξελισσόμενος μετατρέπεται σε «Ημιδακτύλιο της Ασταθείας» και αποτελεί και το σημαντικότερο ζήτημα διεθνούς ασφαλείας και ειρήνης, όπως γίνεται αντιληπτό από τη σημερινή διεθνή κοινότητα.

Δ.1. Κατακλείδα

Οι κίνδυνοι οι προερχόμενοι από εστίες των ανωτέρω τύπων είναι αναμενόμενοι και θα εκδηλωθούν την προσεχή εικοσαετία. Καθήκον της χώρας είναι να έχει την κατάλληλη προετοιμασία σε υποδομές, τεχνογνωσία και ανθρώπινους πόρους υψηλής εκπαίδευσης.

Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η στρατηγικού επιπέδου αντιμετώπιση του φαινομένου. Συνεπώς, επιβάλλεται η δημιουργία οργάνου στρατηγικού σχεδιασμού για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των ασυμμέτρων απειλών, το οποίο θα επιτρέπει στις κρατικές Αρχές να διαθέτουν και να χρησιμοποιούν μια θεσμική και υλικά υποστηριζόμενη δυνατότητα συλλογής, επεξεργασίας, ανάλυσης, εκτιμήσεως και αξιολογήσεως των σχετικών πληρο-

φοριών σε πραγματικό χρόνο και να επιτυγχάνει το μέγιστο βαθμό συνεργασίας των πολιτικών και οικονομικών κρατικών φορέων και συντελεστών με σκοπό να προσφέρει την κατάλληλη τεχνική υποστήριξη στην πολιτική ηγεσία της χώρας με απαιτήσεις στρατηγικού σχεδιασμού. Με άλλους λόγους, ενός Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας υπό την προεδρία του πρωθυπουργού της χώρας και την έγκριση της όλης δομής και λειτουργίας του από τη Βουλή των Ελλήνων. Ένα τέτοιο όργανο θα προβλέπει επίσης και τη διασφάλιση της θεσμικής μνήμης της Πολιτείας για όλα τα ζητήματα εθνικής ασφαλείας που την απασχόλησαν στο παρελθόν, την απασχολούν στο παρόν και θα την απασχολήσουν στο μέλλον. ■

Η Ελλάδα πρέπει να έχει την κατάλληλη προετοιμασία σε υποδομές, τεχνογνωσία και ανθρώπινους πόρους υψηλής εκπαίδευσης. Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η δημιουργία οργάνου στρατηγικού σχεδιασμού για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των ασύμμετρων απειλών, η δημιουργία δηλαδή ενός Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας υπό την προεδρία του πρωθυπουργού της χώρας και την έγκριση της όλης δομής και λειτουργίας του από τη Βουλή των Ελλήνων. Το όργανο αυτό θα βοηθάει αποτελεσματικά τα υπουργεία Εξωτερικών και Εθνικής Άμυνας.

